



Justis- og politidepartementet
Boks 8005 Dep
0030 Oslo

Att.:

JUSTISDEPARTEMENTET	
04 SEPT 2008	
SAKSNR.:	200803489
AVB/KONT/BEH:	LOV/ES/RES
BOK.NR. 47	ARKIVKODE:

Deres ref.: 200803489

Vår ref.: 1461-2681/

Oslo, 1. september 2008

HØRING - BESTEMMELSER OM ÆREKRENKELSER I STRAFFELOVEN 2005

Vi viser til høringsbrev datert 30.mai då, samt departementets brev der fristen ble utsatt til 1. september. Det er beklagelig at organisasjonene ikke fikk lenger frist. Sommerferien kom midt i høringsfristen noe som gjorde det vanskelig å få saken behandlet i de styrende organer. Høringsnotatet og forslaget er omfattende og departementet har ikke gitt noen signaler om hva de mener om forslaget. Dette fører til at det er vanskelig å vite hva og hvor mye det er nødvendig og kommentere.

I oversendelsesbrevet fra departementet heter det at departementets intensjon er å *"endre rettstilstanden på området slik at kun grove krenkelser av æresfølelse og omdømme skal kunne medføre straff. I tillegg ønsker departementet å utforme loven slik at den i større grad gir dekkende uttrykk for rettstilstanden slik den er fastlagt i avgjørelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD)."* Borvik selv uttaler imidlertid at hensikten med forslaget er å styrke personvernet i forhold til ytringsfriheten.

Det er flere sider ved notatet som gjør at vi oppfatter dette mer som et partsinnlegg enn som et balansert høringsnotat:

- Norsk injurielovgivning har vært grundig og godt drøftet i en rekke sammenhenger de senere årene. For eksempel har både Ytringsfrihetskommisjonen, Straffelovkommisjonen, Straffelovrådet og Tvistemålsutvalget vurdert lovgivningen på området. MBL er overrasket over hvor liten plass og vekt disse har fått i Borviks enmannsutredning.
- Vi kan heller ikke uten videre si oss 100% enig i Borviks fremstilling av gjeldende rett. Etter vårt syn fremstår ikke notatet som balansert. EMD-praksis, høyesterettsuttalelser og annet som ikke støtter opp om Borviks resonnement får lite eller ingen oppmerksomhet. Det kan også virke som om Borviks kommentarer til dommene fra EMD ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med Høyesteretts vurderinger av disse.



Straff for ærekrenkelser?

Spørsmålet om straff for ærekrenkelser har som tidligere nevnt blitt drøftet i en rekke sammenhenger. Vi viser til at Ytringsfrihetskommisjonen i NOU 1999:27 pekte på at straff bør begrenses til mer alvorlige krenkelser, og også stilte spørsmål ved om straff bør fjernes helt som reaksjonsform. Straffelovkommisjonen (NOU 2002:4) foreslo å flytte hovedreglene om ærekrenkelser over til sivilrettens område. Både Tvistemålsutvalget (NOU 2001:32) og Straffelovrådet (NOU 1995:10) har fremmet lignende forslag.

Internasjonalt er det en tendens til at stadig flere tar til orde for å gå bort fra straff som sanksjon for ytringer som kan hindre offentlig debatt. Som eksempler kan nevnes Europarådets parlamentarikerforsamlings resolusjon nr 1577 (2007), samt uttalelser fra FNs spesialutsending for menings- og ytringsfrihet hvor det tas til orde for avkriminalisering, og hvor land som straffer ærekrenkelser oppfordres til heller å innføre sivilrettslige sanksjoner.

Etter MBLs syn er det gode grunner til å overføre reglene om ærekrenkelser til sivilretten. Slik praksis er i dag benyttes straff svært sjelden i ærekrenkelsessaker, og i praksis har vel risikoen for å måtte betale bot, erstatning og/eller oppresning langt større preventiv betydning enn trusselen om fengselsstraff. Vi kan vanskelig se at det å risikere bot har større preventiv virkning enn erstatning/oppreisning etter sivilrettslige regler. Pr i dag kan ærekrenkelsessaker forfølges som offentlig straffesak, privat straffesak eller sivilrettslig sak. Dette gjør området mer komplisert enn nødvendig.

MBL viser for øvrig til det lovforslag med merknader som Redaktørforeningen og NRK har utarbeidet. Forslaget fremstår som grundig og godt, og vil støtte dette.

Grov krenkelse

Vi vil peke på Borviks vurderinger av hva som er en grov krenkelse. Det fremkommer i notatet og forslaget til nye lovbestemmelser at om krenkelsen er fremsatt i massemedia vil det være et argument for at krenkelsen skal regnes som grov. Dette er etter vårt syn ikke i tråd med gjeldende rett, tvert imot. Vi kan ikke se at forslaget tar opp i seg EMDs vektlegging av å beskytte pressens funksjon som vaktbikkje i et demokratisk samfunn. Vi viser for eksempel til EMDs dom av 20. mai 1999 (Lindebergsaken). Dette prinsippet er også lagt til grunn av Høyesterett i senere dommer.

Skille mellom subjektive skyldvilkår og rettstridsreservasjonen

Departementet ber om høringsinstansenes syn på i hvor stor grad det bør skilles mellom subjektive skyldvilkår og rettstridsreservasjonen i lovteksten. MBL viser til det alternative lovforslag (med merknader) Norsk Redaktørforening/NRK har utarbeidet og hvordan skillet er gjort her.

Vern av æresfølelsen

MBL kan vanskelig se at det er behov for regler om krenkelser av den subjektive æresfølelsen da dette i tilstrekkelig grad beskyttes av bestemmelsene om privatlivets fred. Vi viser for øvrig til Straffelovkommisjonens vurderinger på dette området.



Vern av avdødes minne

Vi ber departementet vurdere om det bør innføres en tidsbegrensning mht hvor lenge avdødes minne skal vernes. En naturlig grense vil være 15 år, slik at vernet følger det opphavsrettslige vernet til eget bilde i åndsverkslovens 45 c.

Privatlivets fred

Etter MBLs syn er det gode grunner for et strafferettslig vern av privatlivets fred. Det er i større grad enn i ærekrenkelsessakene et offentlig anliggende. I tillegg vil skaden ofte være vanskeligere å rette ved dom og evt. erstatning/oppresning. En fungerende offentlighet forutsetter at det finnes private rom og en straffebestemmelse må ta opp i seg dagens praksis mht avveiningen mellom ytringsfriheten og privatlivet.

Vi støtter imidlertid ikke Borviks påstander om at det er svært vanskelig å nå frem i domstolene med krav som er begrunnet i krenkelse av privatlivets fred. I saker om brudd på § 390 på medieområdet har pressen nesten uten unntak blitt dømt for å krenke privatlivets fred.

Offentlig interesse/allmenn interesse

I Borviks forslag til lovtekst § 4 innfører han begrepet "offentlig interesse", I gjeldende lovgivning er begrepet "allmenn interesse" brukt. Borvik kommenterer så vidt vi kan se ikke denne endringen. Vi kan ikke se at det er gode grunner for endringsforslaget. Etter vårt syn kan "offentlig interesse" tolkes snevrere enn "allmenn interesse". Allmenn interesse tar opp i seg hensynet til andre av fellesskapets interesser enn de offentlige og statlige. Vi minner om EMD-praksis på området.

Mortifikasjon

MBL mener primært at mortifikasjonsinstituttet bør oppheves. Mortifikasjon er et ukjent begrep i de fleste vestlige rettssystemer - det er kun Danmark og Island ved siden av Norge som har en slik ordning. Etter vår oppfatning er betydningen av mortifikasjon begrenset ved siden av mulighetene for å få erstatning/oppreisning, samtidig som muligheten til å få en beskyldning mortifisert synes å ha begrenset betydning både for den som ytrer seg og den krenkede. Vi kan derfor ikke se at det fortsatt er et behov for å beholde mortifikasjonsinstituttet, og mener ordningen bør oppheves.

Forslaget om å overføre mortifikasjonsreglene fra straffeloven til tvisteloven

MBL mener som nevnt at mortifikasjonsinstituttet primært bør oppheves. Dersom mortifikasjonsinstituttet opprettholdes, støtter vi forslaget om å overføre reglene fra strafferetten til sivilretten.

Forslaget om at det skal avsies dom for at den ærekrenkende beskyldningen er usann

Forslaget innebærer at domstolene skal avgjøre om noe er sant eller ikke, i motsetning til dagens rettstilstand der domstolene skal avgjøre om noe er bevist eller ikke.

MBL har en generell motvilje mot at domstolene skal avgjøre hva som er sant og usant og mener en slik regel må anses lite hensiktsmessig, samtidig som dette må anses å falle utenfor domstolenes primære oppgave. En slik regel innebærer en stor endring i forhold til dagens rettstilstand og kan gi lite ønskelige konsekvenser og utslag i praksis. Vi ser også for oss at en slik regel vil være vanskelig å praktisere.



Selv om man ikke klarer å føre bevis for at en beskyldning er sann, blir det etter MBL's oppfatning feil å derav trekke den slutningen at den er usann. Mye av det som er omtalt i mediene, kan det være vanskelig å føre sannhetsbevis for, uten at det nødvendigvis er usant av den grunn. Et eksempel på dette kan være omtale av humanitære overgrep i krigsrammede områder – det kan være vanskelig å fullt ut føre bevis for alle deler av dette, men det innebærer jo ikke at det nødvendigvis er usant.

Poenget med mortifikasjonsinstituttet er at den som er ærekrenket skal få en anledning til å få kjent beskyldningen død og maktesløs (mortifisert). Dersom man går enda et skritt lenger (slik det gjøres i forslaget), og kan få dom for at beskyldningen er usann, vil ikke dette nødvendigvis være i tråd med hensikten bak reglene om mortifikasjon. En påstand om voldtekt kan eksempelvis være ærekrenkende selv om den er sann, og den krenkede kan få beskyldningen mortifisert etter dagens regler, uten at det tas nærmere stilling til hvorvidt den er sann eller ikke. Dersom Borviks forslag vedtas, vil ikke den krenkede ha noen mulighet til beskyttelse i slike tilfeller der beskyldningen er sann. Dette vil være en viktig forskjell mellom forslaget og dagens regler.

Vi ser også flere øvrige problematiske forhold ved forslaget. Dersom det blir avsagt dom for at beskyldningen er usann, reiser det spørsmål om dette skal legges til grunn også i andre sammenhenger. Et annet problem kan oppstå dersom man senere finner bevis for at påstanden likevel er sann.

Videre er vi av den oppfatning at det kan føre til misforståelser i den forstand at en dom på at en beskyldning er "usann" kan være egnet til å gi inntrykk av at det er ført bevis for at beskyldningen er usann – noe som ikke vil være tilfelle.

Lovtekniske merknader:

MBL er av også av den oppfatning at forslaget, slik det er presentert i utredningen, har en uhensiktsmessig utforming og er problematisk sett hen til det lovtekniske. Etter vår oppfatning inneholder forslaget mange momenter og skjønsmessige vurderinger. Vi ser for oss at det kan bli vanskelig å praktisere reglene slik de fremstår i forslaget.

MBL støtter derfor ikke forslaget til lovtekst slik det fremstår i Borviks utredning, men anser det mer hensiktsmessig med en kortere og mer praktiserbar lovtekst.

Konklusjon:

På bakgrunn av ovenstående mener MBL at mortifikasjonsinstituttet bør avskaffes. Dersom ordningen likevel skal opprettholdes, støtter MBL Borviks forslag om å overføre reglene fra strafferetten til sivilretten. Under enhver omstendighet er vi uenige i forslaget om at en mortifikasjonsdom skal gå ut på at beskyldningen er "usann", jf. argumentasjonen ovenfor.



Redaktøransvaret

MBL har i likhet med flere andre organisasjoner tatt til ordet for en egen medienøytral medieansvarslov. Etter vårt syn bør man ikke oppheve de aktuelle lovreglene før man har foretatt en samlet og bred vurdering av ansvarsreglene, herunder det strafferettslige redaktøransvaret.

Med vennlig hilsen

MEDIEBEDRIFTENES LANDSFORENING


Pernille Bøtset
Fagsjef